

TÜRKİYE'DE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ, TÜKETİMİ VE DIŞSATIMI

SÜLEYMAN AKSU¹⁾

1. GİRİŞ

Bilimsel birçok literatüre göre zeytin ağacının anavatanı Güneydoğu Anadolu'muzun Şanlıurfa, Kahramanmaraş ve Mardin yöresidir. Anadolu'lu zeytin ağacı geçmişte en parlak günlerini Anadolu'da geçirmiş ve sahil şeritlerimizdeki pek çok medeniyetin kuruluşunda tek ürün olarak rol almıştır. Daha sonra zeytin ağacı Ege Denizinde yolculuğa çıkmış, bir taraftan Ege Adalarına, sonra Yunanistan, İtalya, Fransa, İspanya ve Portekiz'e, diğer taraftan yakın Doğu Suriye, Lübnan, Ürdün, İran, Irak'a ve sonra da Kuzey Afrika yolculuğuna başlayarak Mısır, Libya; Tunus, Cezayir ve Fas'a kadar gitmiştir.

Misafir olarak gittiği bu ülkelerde saygınlık ve destek gören zeytin ağacı, büyük gelişmeler gösterirken anavatanı olan ülkemizde gerekli yakınlık ve ilgiyi görememiştir. İleriki sayfalarda göreceğimiz üzere, Anadolu zeytin ağacı Akdeniz zeytinciliği içinde önemli bir pay alamamış, ancak Akdeniz üretiminde %4,7 ihracatında %4,6 paya sahip olabilmıştır.

Ülkemizde tarımından ticaretine kadar hiçbir alanda zeytinyağının öz konumu dikkate alınarak getirilmiş kapsamlı bir politika ve teşvik sistemi bulunmamaktadır. Zeytin ağacının verimini artırmak, her sene düzenli üretimde bulunmak, istikrarlı bir fiyat içinde zeytinci milyonlarca ailenin zarara uğramadan normal hayat sürmesini sağlamak, ülke ekonomisinde zeytinyağının üretim, tüketim ve ihracatında sağlam zeytinyağı politikalarına dayalı bir zeytincilik halininin gerçekleşmesi beklenmektedir.

Zeytincilikte birim alandan elde edilen ürün miktar ve kalitesini artırarak gayri safi milli hasılaya tarımın, katkı oranını yükseltmek gerekmektedir. Her ne kadar zeytincilik diğer tarım kollarından farklı olarak uzun yıllar varlığını koruyabilen bir tarımsal yatırım niteliği taşıması, uzun ömürlü oluşları ve uzun yıllar buldukları yeri işgal etmeleri nedeniyle mevcut alt yapıyı kolayca değiştirmek mümkün görülüyorsa da, alt yapıyı iyileştirmek ve geliştirmek suretiyle ağaç başına verimi artırmak ve yıllara göre dengeli ve kaliteli ürün elde etmek yolları aranmalıdır.

Bu metnin sonunda 1993/94, 1994/95, 1995/96, 1996/97, 1997/98 ve 1998/99 kampanyalarına ait Türkiye Zeytinyağı İhracatı ile ilgili geniş bilgi mevcuttur. Ürettiği zeytinyağının üçte ikisini tüketen ve üçte birini ihraç etme mecburiyetinde kalan ülkemiz zeytinciliğinde ihracat çok önemli bir yer almaktadır. Zeytinyağı ihracatımız geniş bir anlatım içinde olmuştur.

1) Zir. Yük. Müh. Ekiz Yağ ve Sabun San. A.Ş. Alsancak / İzmir

2. DÜNYADA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Akdeniz'in sahil şeridini kaplayan 850 milyon zeytin ağacı en iyi yetiştirme koşullarını bu bölgede bulmakta ve Dünya Zeytinciliğinin 1998'ni temsil etmektedir. Akdeniz zeytinciliğinin lideri İspanya ve İtalyadır. İspanya'nın 220 milyon, İtalya'nın 190 milyon zeytin ağacı mevcuttur. Sonra 125 milyon ile Yunanistan, 90 milyon ile Türkiye, 55 milyon ile Tunus ve 40 milyon ile Portekiz gelmektedir. Görüldüğü gibi Dünya zeytinciliğinde 4 adet zeytinyağcı AB ülkeleri %70'ne sahiptir.

Ülkelerin zeytin ağaç varlıklarına paralel üretimleri aynı sırayı takip etmektedir. Burada yalnız ağaç sayısı itibarıyla Tunus 5.ci sırada ise de üretimde 90 milyon zeytin ağaçlı Türkiye'nin önünde yer almakta ve yıllık ağaç başına verimi Türkiye'nin üç mislidir. Dünya'nın belli başlı 6 adet zeytinci ülkesinin son beş kampanyaya ait zeytinyağı üretimleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Akdeniz zeytinci ülkeleri arasında Fas, Cezayir, Libya, Mısır, Ürdün ve Suriye az veya çok zeytin ağacı olan ülkelerdir. Amerika kıtasında başta Arjantin olmak üzere ABD'de de zeytin ağacı mevcuttur. Avrupa birliğinde ortak tarım politikası çerçevesinde 1966 yılından bu yana uygulanmakta olan zeytinyağı piyasa organizasyonu 1981'de Yunanistan, 1986 yılında İspanya ve Portekiz'in tam üyeliğe geçmesi ile daha da güçlenmiş ve kendi kendine yeterli duruma gelmiştir. AB Zeytinyağında uyguladığı çok yönlü koru-macılık sistemi ile sağlam rekabet gücü yüksek bir bünyeye kavuşmuştur. AB Zeytin-yağı ihracat rakamlarının yarısı AB içi alışverişin sonucudur.

TABLO 1. Dünyanın Belli Başlı Zeytinci Ülkelerinde Zeytinyağı Üretimi

ÜLKELER	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99
İSPANYA	521.000	630.000	400.000	610.000	738.000
İTALYA	480.000	330.000	900.000	810.000	500.000
YUNANİSTAN	375.000	335.000	402.000	350.000	400.000
TUNUS	142.000	60.000	270.000	120.000	150.000
SURİYE	160.000	43.000	200.000	40.000	180.000
PORTEKİZ	32.200	43.700	50.000	55.000	40.000
DİĞERLERİ	236.800	106.500	380.000	518.500	299.500
TOPLAM	1.947.000	1.548.200	2.602.000	2.503.500	2.307.500

KAYNAK : UZK

TÜRKİYE'DE ZEYTİN AĞACI SAYISI, ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ 1988/89 - 1998/99

TABLO II. Türkiye'de Zeytin ağacı sayısı, Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi

YILLAR	Meyve veren Ağaç Sayısı (Bin Adet) 1	Meyve vermeyen Ağaç Sayısı (Bin Adet) 1	Zeytin Üretimi (Ton) 1	Yemekliğe Ayrılan (Ton) 1	Yağlığa Ayrılan (Ton) 1	Zeytinyağı Üretimi (Ton) 2
1988/89	79.319	6.327	1.100.000	218.000	882.000	90.000
1989/90	79.460	6.250	500.000	162.000	338.000	35.000
1990/91	80.600	5.960	1.100.000	337.000	763.000	80.000
1991/92	81.520	6.185	640.000	181.000	459.000	60.000
1992/93	81.260	5.828	750.000	231.000	519.000	56.000
1993/94	81.703	5.460	550.000	200.000	350.000	48.000
1994/95	82.192	5.955	1.400.000	350.000	1.050.000	160.000
1995/96	81.437	6.144	515.000	206.000	309.000	43.000
1996/97	83.200	6.540	1.800.000	435.000	1.365.000	200.000
1997/98	85.700	10.000	520.000	200.000	320.000	40.000
1998/99	85.850	7.600	1.400.000	320.000	1.080.000	180.000

KAYNAK: 1)DİE Tarım İstatistikleri Özeti, 1998. 2) Uluslararası Zeytinyağı Konseyi

Ülkemizde Ege, Marmara, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde zeytin ağacı yetişmekte ve sahile yakın bu bölgelerimizi süslemektedir. 90 milyon civarında bulunan zeytin ağaçlarının % 75 Ege; %9.3 Marmara, %14'ü Akdeniz ve %1:7 Güney Doğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır.

Türkiye Zeytinlikleri %75 oranında engebeli meyilli sahalarda olup kendi kendine çıkmış yabani zeytin (Delice) üzerine yapılan aşılmalarda verimli hale getirilmiş, gayri muntazam aralık ve mesafelerde ulaşım imkanları yetersiz durumdadır. Zeytinliklerimiz genel görünüş itibariyle tüm teknik kültür tedbirlerini uygulamada zorluk arzeder. Bu ağaçlardan üreticinin her yıl ürün alamaması, fiyatlar ve değerlendirmeler teknik bakım tedbirlerinin tam uygulanmasına yardımcı olmamaktadır. Kültü-rel tedbirlerin uygulanma oranları çok düşüktür. Toprak işlemesi %50, gübreleme %15, sulama %4, budama %25 ve hastalık ve zararlılarla mücadele %20 oranındadır. Teknik bakım tedbirlerinin uygulamaya alınması suretiyle perodisitenin önlenmesi ve üretimin çizdiği derin zikzakların normale dönüştürülmesi mümkün olacaktır. 90 milyon zeytin ağacı ve ortalama 90 milyona yakın zeytinyağı üretimi ağaç başına yıllık verimin 1 kg olduğunu göstermektedir..Bu rakam Akdeniz'in Zeytin Ülkelerinde 2-3 kg arasındadır.

TABLO III. Türkiye Zeytinyağı Üretiminin Dünya Zeytinyağı Üretimindeki Payı
1984/85 - 1998/99

KAMPANYALAR	Dünya Zeytinyağı Üretimi (Ton)	Türkiye Zeytinyağı Üretimi (Ton)	Oran (%)
1984/85	1.780.000	80.000	4.5
1985/86	1.668.500	70.000	4.2
1986/87	1.535.700	120.000	7.8
1987/88	2.016.200	55.000	2.7
1988/89	1.442.100	90.000	6.2
1989/90	1.792.600	35.000	2.0
1990/91	1.452.700	80.000	5.5
1991/92	2.205.800	60.000	2.7
1992/93	1.811.700	56.000	3.1
1993/94	1.718.800	48.000	2.8
1994/95	1.859.200	160.000	8.6
1995/96	1.548.200	43.000	2.8
1996/97	2.602.000	200.000	7.7
1997/98	2.503.500	40.000	1.6
1998/99	2.307.500	180.000	7.8
15 Yıllık Ortalama	1.882.960	87.800	4.7

KAYNAK : ULUSLARARASI ZEYTİNYAĞI KONSEYİ

Dünya Zeytinyağı üretiminde son 15 kampanya ortalamasına göre Türkiye'nin payı %4.7'dir: Bu pay 1994/95 kampanyasında %8.6 yükselmekte ve 1997/98 kampanyasında %1.6'ya düşebilmektedir. Dünya Zeytinyağı üretimi kampanyadan kampanyaya ülkemizdeki gibi büyük farklılıklar göstermemekte (1989/90 35.000 ve 1996-/97'de 200.000 ton tam 6 misli fark) bol üretilen kampanyalar ile az üretilen kampanyalar arasında az farklılık göstermektedir. Ülkemizde de zeytinyağı üretiminde kampanyalar birbirine yakın rakamlara sahip olmalıdır. Ülkemiz tarım alanlarının %4'nü kapsayan zeytinliklerin genellikle diğer tarımsal ürünlerin değerlendiremediği engebeli kır ve kırtaban arazilerde bulunması dolayısıyla zorunlu bazı teknik bakım tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Periodisite dediğimiz bir yıl dolu ve bir yıl boş sözcüğünü hiç olmazsa bir yıl dolu ve bir yıl orta ürün sözcüğü ile değiştirmemiz lazım gelmektedir.

1989/90 kampanyasında 35.000 ton ile en düşük üretim elde edilirken, buna paralel olarak ihracatta 2.300 tona düşmekte, ihracatın üretimdeki payı %7,7'ye inmektedir. Bir diğer 1987/88 kampanyasında ise 55.000 tonluk üretime karşılık 35.000 ton ihracat yapılarak ihracatın üretime oranı %63'e yükselbilmektedir. 1997/98 kampanyasında ise 40.000 tonluk üretime karşılık 44.511 ton ihracat yapılarak ihracat oranı %111 yükselerek yıllık üretimi geçmektedir. Son 1998/99 kampanyasının ilk 9 ayında Türkiye'de Zeytinyağı ihraç rekoru kırılmakta, kampanya sonuna kadar 100.000 tonu geçeceği belirtilmektedir.

TABLO IV. Türkiye Zeytinyağı İhracatının Üretime Oranı 1984/85 - 1998/99

KAMPANYALAR	Zeytinyağ Üretimi (Ton)	Zeytinyağı İhracatı (Ton)	Oranı (%)
1984/85	80.000	25.000	31
1985/86	70.000	17.200	24
1986/87	120.000	34.000	28
1987/88	55.000	35.000	63
1988/89	90.000	35.000	38
1989/90	35.000	2.300	7
1990/91	80.000	10.000	12.5
1991/92	60.000	10.300	17.5
1992/93	56.000	5.500	10
1993/94	48.000	8.617	19
1994/95	160.000	55.257	34
1995/96	43.000	19.040	38
1996/97	200.000	40.590	20
1997/98	40.000	44.511	111.0
1998/99	180.000	92.853	51.6
15 Yıllık Ortalama	87.800	29.011	33

KAYNAK - EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

10 Ağustos 1999 tarihi itibariyle rekor üretimin yarısı ihraç edilmiş bulunmaktadır. Görüldüğü üzere zeytinyağı ihracatımız istikrarlı bir çizgi çizmemekte üretimin dolu boş kampanyalarına ve belli başlı ithalatçı ülkeler İspanya ve İtalya'nın üretimlerine ve ihtiyaçlarına bağımlı bulunmaktadır.

Tablo 5' de 14 yıllık ortalama içinde Türkiye 24.451 ton Zeytinyağı ihracatı ile Dünya Zeytinyağı ihracatında %4.6'lık bir paya sahip olmuş ve Dünya Zeytinyağı ihracatçısı ülkeler arasında yerini almış bulunmaktadır.

Dünya'da Zeytinyağı ihracatçısı ülkeler şöyle sıralanmakta ve bunların içinde Türkiye 5. sırada yer almaktadır.

ÜLKE	% ORAN
İspanya	34.3
İtalya	20.8
Yunanistan	17.8
Tunus	17.8

AB Ülkeleri, İspanya, İtalya, Yunanistan- Portekiz ve Fransa ile Dünya Zeytinyağı ekonomisinin %75'ni ellerinde tutmaktadırlar.

TABLO V. Türkiye Zeytinyağı İhracatının Dünya Zeytinyağı İhracatındaki Payı
1984/ 85 - 1997/ 98

KAMPANYALAR	Dünya Zeytinyağı İhracatı (Ton)	Türkiye Zeytinyağı İhracatı (Ton)	Oran (%)
1984/85	385.000	25.000	6.5
1985/86	360.400	17.200	4.8
1986/87	657.000	34.000	5.2
1987/88	454.500	35.000	7.7
1988/89	465.800	35.000	7.5
1989/90	504.100	2.300	0.5
1990/91	784.100	10.000	1.3
1991/92	558.300	10.300	1.8
1992/93	653.300	5.500	0.8
1993/94	695.000	8.617	1.2
1994/95	676.100	55.257	8.2
1995/96	545.900	19.040	3.5
1996/97	293.500	40.590	13.8
1997/98	405.500	44.511	11.0
14 Yıllık Ortalama	531.336	24.451	4.6

TABLO VI. Türkiye Zeytinyağı İhrac Fiyatları 1991/92- 1997/98

KAMPANYA	Zeytinyağı İhracatı	Tutarı \$	Ortalama fiyat \$/Ton
1991/92	10.300	17.242.000	1.674
1992/93	5.500	10.208.000	1.880
1993/94	8.617	11.620.000	1.348
1994/95	55.257	115.496.000	2.090
1995/96	19.040	71.815.000	3.772
1996/97	40.590	91.547.902	2.260
1997/98	44.511	71.896.236	1.615

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

1994/95 ve 1995/96 kampanyalarında zeytinyağı ihrac fiyatlarında patlama meydana gelmiş, fiyatlar 1.300 \$'dan hızlı bir tırmanışla 3.800 \$/Ton düzeyine ulaşmıştır.

Akdeniz'in dörtte üç oranında zeytinyağı üretimini gerçekleştiren İspanya; İtalya ve Tunus'ta kuraklık nedeniyle üretim çok düşmüş, arz daralmış ve talepte bir değişiklik olmayınca fiyatlar yükselmiştir. Yükselen fiyatlar tüketici üzerinde olumsuz etkide bulunmuş ve tüketici çok daha ucuz olan bitkisel yağlara kaymaya başlamıştır.

Tüm Akdeniz zeytinci ülkelerinde yıllık insan başına düşen zeytinyağı tüketim miktarında %10 ile %25 oranında düşmeler meydana gelmiş; zeytinyağı ekonomisi önemli darboğaza giriş işareti vermiştir.

1994/95 ve 1995/96 kampanyalarındaki hızlı fiyat artışı ve buna karşılık tüketimdeki düşmeler bilhassa Avrupa Birliğini tedbir almaya sevk etmiş ve piyasa düzeni içinde tespit edilen (üretici, pazar, müdahale ve eşik) fiyatları ortalama 2.200 \$/Ton civarında ilan edilmiştir.

1995/96 kampanyasında 3.800-4.000 ABD dolarına yükselen dış piyasadaki zeytinyağı fiyatları bugün 1.600 ABD dolarına inmiştir.

Ülkemiz Zeytinyağı üretiminin ortalama 1/3' ni ihrac ettiği cihetle dahili fiyatlarımızda Dünya'da gelişen fiyatların etkisi altında kalmakta, hem yükselerek ve hem de düşerek uyum sağlamaktadır. Diğer taraftan AB zeytinci Ülkeleri, kuraklıktan ve buna paralel düşük üretimden sonra dinlenen zeytin ağaçlarının Meteorolojik olayların uygun gitmesi karşısında: sonraki kampanyalarda bol ürün elde etmişlerdir. Elde edilen bol ürünü, Zeytinyağı tüketiminden uzaklaşmış, bitkisel yağlara kaymış halkın nasıl tüketiceği endişesi üzerinde önemle durmuşlar, çözüm yolu olarak zeytinyağı fiyatlarının düşürülmesine karar vermişlerdir.

İhracatta Zeytinyağı türleri ambalaj şekilleri ve ihracat yapılan belli başlı ülkelere ait tablolar 6 kampanyayı kapsayacak şekilde ekte verilmektedir.

3. TÜKETİM

Üretim, ihracat ve tüketim, zeytinciliğin geleceği bakımından sağlam bir politika içinde yürütülmelidir. Türkiye dışında tüm zeytinci ülkeler ürettikleri zeytinyağını evvela kendi ülke tüketicileri tarafından sarf edilmesi politikasını uygulamakta ve bol mahsul elde edilen kampanyalar fiyatlara baskı yapmamasını sağlamaktadırlar 1996-97 kampanyasında 200.000 tonluk üretime karşılık 40.590 ton ihracat yapılıncaya, geriye kalan 160.000 tonun 60.000 tonu iç tüketimde eritilmiş, 100.000 ton Zeytinyağı ülkemizde sorun yaratmış, fiyatlar düşmüş ve üretici sıkıntılı bir kampanyaya geçirmiştir. Yüzbinlerce ton bitkisel yağ ithal eden ülkemiz evvela kendi ürettiği ve insan sağlığı yönünden üstün özellikleri bulunan zeytinyağını tüketme alışkanlığına kavuşmalıdır. Zeytinyağı üreticisi ülke arasında en az Zeytinyağı Türkiye'de tüketilmektedir. Yıllık insan başına zeytinci ülkelerden Yunanistan 21, İspanya 12, İtalya 11 ve Tunus 9 kg Zeytinyağı tüketirken; Türkiye yıllık 0.9 kg tüketmektedir. Gittikçe ihracat ağırlıklı bir ürün niteliği kazanan Zeytinyağının dış pazar imkanları yanında ülke içi tüketimine de gerekli önem verilerek üretimin ihracat ve tüketim olarak iyi bir denge içinde yürütülmesi gerekmektedir.

Ülkemizde Zeytinyağı tüketimini engelleyen sorunları şöyle sıralayabiliriz.

Bitkisel yağlara göre Zeytinyağı fiyatı tüketiciye daha yüksek gelmekte ve tüketici ortalama 1/2 oranında fiyatı düşük olan bitkisel yağları tercih etmektedir. Bitkisel yağlara ait yapılan aşırı reklamlar tüketiciyi etkilemekte, bu tanıtımlara dayalı olarak tüketici tercihini bitkisel yağlara yapmaktadır. Zeytinyağının tüketim yerleri genellikle zeytincilik bölgeleridir ve zeytinyağını üreten kesimdir. Doğu, İç Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz tüketicileri Zeytinyağını pek tanımamaktadırlar. Zeytinyağını bu bölgelere tanıtmak gerekmektedir. Diğer bir sebepte Zeytinyağı üretiminin istikrarlı bir görünüş içinde olmaması, ürünün az olduğu kampanyalarda fiyatların yükselişi aynı düzeyde piyasaya arzının yapılamaması tüketimi olumsuz etkilemektedir.

15 yıllık ortalamaya göre ülkemiz üretiminin %67' si olan 59.000 tonu tüketilmektedir: Üretimin %67 'si tüketimde % 33 ihracatta sarf edilmektedir. Üretimin 200.000 ton olduğu bol ürünlü kampanyalarda dahi tüketimde bir gelişme görülmemektedir. Artan nüfusun zeytinyağı tüketimine olumlu bir etkisi olmamaktadır. 15 yıllık ortalamaya göre insan başına yıllık zeytinyağı tüketimi 1 kg' ı bile bulmamaktadır. Ülkemizde insan başına yıllık 15 kg'a yakın tüketilen yağların büyük çoğunluğunu bitkisel yağlar (Ayçiçeği, Mısırözü, Soya; Kanola) ve çeşitli margarinler teşkil etmektedir. Hayvansal yağların pahalı olması nedeniyle talep düşüktür. Fiyat makası daima bitkisel yağlar lehine işlemekte ve ev hanımının tercihi ucuz yağlara yönelik olmaktadır.

TABLO VII Türkiye'de Zeytinyağı Üretimine Tüketim Oranı 1988/89 - 1998/99

KAMPANYALAR	Zeytinyağı Üretimi	Zeytinyağı Tüketimi	Oran %
1984/85	80.000	70.000	87
1985/86	70.000	65.000	93
1986/87	120.000	70.000	58
1987/88	55.000	60.000	109
1988/89	90.000	50.000	56
1989/90	35.000	44.000	126
1990/91	80.000	55.000	69
1991/92	60.000	50.000	83
1992/93	56.000	48.000	86
1993/94	48.000	60.000	125
1994/95	160.000	55.000	34
1995/96	43.000	60.000	140
1996/97	200.000	60.000	30
1997/98	40.000	70.000	175
1998/99	180.000	70.000	39
15 Yıllık Ortalama	87.500	59.000	67

KAYNAK: ULUSLARARASI ZEYTİNYAĞI KONSEYİ

İnsan bünyesindeki fizyolojik etkileri ve biyolojik değeri itibarıyla insan sağlığı yönünden zeytinyağının bilimsel verilere dayalı üstünlüğü çok kimse tarafından kabul edilmektedir. Son yıllarda zeytinyağı üzerinde yapılan araştırmalarla özellikle mide ve kalp rahatsızlıkları ile damar sertliğine karşı koruyucu ve tedavi edici nitelikleri olduğu tespit edilmiştir. Akdeniz Zeytinci ülkelerinde "Kalbin dostu ve arkadaşı" gibi sloganlarla reklamı yapılmaktadır.

4. ZEYTİNYAĞI SANAYİ

Zeytinyağı çiğ olarak yenebilen bir yağ olması nedeni ile herhangi bir işleme tabi tutulmadan naturel yenmeye elverişli elde edilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan zeytinyağı sanayi kaliteli zeytinyağı üretiminde büyük rol oynamaktadır. 1984 yılına kadar sulu ve torbalı hidrolik presler ve bir kısım süper presler ile ülkemizde üretilen zeytin danesini işleyen tesislere, yeni modern kontinu santrifuj sistemleri eklenmeye başlamış ve zeytinyağı sanayimiz bugün yüzde yetmişbeş oranında kendini yenilemiştir. Üretilen zeytin danesini bu oranda işleme kapasitesine sahip kontinu santrifuj sistemleri, yemeklik özellikle naturel zeytinyağı üretiminde büyük gelişme sağlamışlardır. Asırlar boyu zeytin bölgelerinde çalışan iptidai 1000'e yakın hidrolik presli yağ-hanelerin yapısı iyi kalitede zeytinyağı elde etmeye yardımcı olamamışlardır. Uzun süre elde edilen zeytinyağlarının %90'nı ham, yenebilirlik kazanması için ikinci işlemle rafine ihtiyacı

olan ve %10'u naturel yemekliğe elverişli üretilmiştir. Bugün ülkemizde 200 adedi ithal ve 150 adedi yerli toplam 350 adet kontinu santrifuj sistemi tesis ülkemiz zeytin danesi üretiminin dörtte üçünü işlemektedir ve zeytinyağı sağlıklı üretilmektedir. Kontinu santrifuj sisteminin ülkemizde büyük oranda yer alması üretilen zeytin yağının kantite ve kalitesine önemli olumlu etkide bulunmuştur. Sistem içinde tüm aksam paslanmaz çeliktir ve her ayrı partite sistemi yıkama imkanı mevcuttur, zeytin işleme kapasitesi yüksektir. Zeytin beklemez ve hasad mevsimi uzamaz. Otomatik işleme düzeninde yağ randımanını. değiştirecek bir etkinliğe sahip değildir. Zeytinyağı sanayimiz, AB zeytinci ülkeleri yağ sanayi'ine paralel bir düzeye kavuşmuş , gelişme göstermiş ve bu nedenle ülkemizde ham zeytinyağı ihracatı yasaklanmış ve ihracat naturel, riviera tipi ve rafine olarak yapılmaktadır. Bakkal, süper-market ve hipermarketlerin raflarına baktığımızda zeytinyağı sanayindeki bu gelişmeye kolayca şahit olmakta ve çeşitli firmalara ait naturel sızma zeytinyağlarının rafları kapladığını görmekteyiz.

5. SORUNLAR VE ÖNERİLER

1-Üretimin Artırılması

A-Zeytin ağacı adedimizin çoğaltılması

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yıllar önce tarımsal ürünlere ait makro hedefler çalışması yaparken tüm sahil şeridimizde zeytin ekolojisine elverişli 12.000.000 dekar arazi tesbiti yapmış ve bu tesbit ile mevcut tarımsal araziden bir eksilme olmayacağını da vurgulamıştır. Bu zeytinciliğe elverişli saha zeytin ağacı ile dekara 20 adet olmak üzere doldurulduğu takdirde 240.000.000 zeytin ağacı varlığına kavuşmak ve dünya zeytinciliğinin liderlik koltuğuna oturmak demektir. Üretim materyal olarak dağlarımızda mevcut yabani zeytin ağaçlarımız (Delice), Resmi ve özel sektörün yetiştireceği aşılı fidan, zeytin vejetatif üretime çok yatkın olduğu için yumru, kanırtmaç ve çelik materyallerinden de faydalanmak mümkün olacaktır.

B-Mevcut mahsuldar zeytin ağaçlarımızın verimlerinin artırılması

Belli başlı Akdeniz zeytinci ülkelerine göre zeytin ağacı başına yıllık verim düşüktür. Bugünkü üretimi iki misline çıkarmak ve verimin artırılması için uygulanmaya alınması lazım gelen kültürel tedbirler şunlardır.

a) Toprak işlenmesi ve çoğunlukla meyilli sahalarda bulunan zeytinliklerin toprak-su muhafaza tedbirlerinin alınması,

b) Zeytin ağaçlarının budanması, sık zeytinliklerin seyretilmesi, ülkemizde mevcut 90 milyon zeytin ağacının %35'i verimden düşmüş ve kocamış zeytin ağaçlarının ağır budama ile gençleştirilmesi gerekmektedir.

c) Bugün %15 oranında gübrelenen zeytin ağaçlarının, gübreleme oranlarının yükseltilmesi,

- d) %4 oranında sulanan zeytinliklerin sulama imkanlarına kavuşturulması,
- e) Sırıkla yapılan hasadın ağaçta meydana getirdiği tahribatın önlenmesi için hasat alet ve makinalarının kullanılması,
- f) Zeytin hastalık ve zararlıları ile toplu mücadele yapılması,
- g) Verimin nasıl artırılacağıının demonstrasyon zeytinlikleri kurarak üreticiye gösterilmesi Ülkemiz zeytin ağacını artırma ve teknik kültür tedbirlerini uygulayarak verimi artırma bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Zeytincilikte var (dolu) ve yok (boş) terimlerini tarihe mal etmek gerekmektedir.

2-İdari Tedbirler

A-Kurulması gerekli kurum ve teşkilatlar

a) Ulusal bir stoklama müessesesi kurulması. Bol ve az mahsüllü yıllarda zeytin üreticisi üzerindeki olumsuz etkileri kaldırmak, istikrarlı ve düzenli fiyat teşekkülünü sağlamak, dış pazarlarda devamlılık arz etmek suretiyle ulusal bir stoklama müessesesi kurulması gerekmektedir.

b) Türkiye Yağ kurumu kurulması. Ülkemiz tüm yağından sorumlu olacak ve yağ politikasını yönetecek bir kuruma büyük ihtiyaç vardır. Kurulacak ulusal stoklama müessesesi de bu kuruluşun bünyesi içinde olacaktır. Diğer tarımsal ürünlerde olduğu gibi yağ sektörünün bir kurumu mevcut değildir.

c) Zeytincilik teşkilatının kurulması. 1939 yılında kurulmuş bulan ve ülkemizde çiftçi ile iç içe ve büyük fedakarlıkla çalışarak bugünkü zeytinciliğimizin var olması ve gelişmesini sağlayan zeytincilik teşkilatı tekrar kurulmalıdır. Zeytin ağacı adedinin artırılmasının ve mevcut mahsülde zeytin ağaçlarının veriminin yükseltilmesinin ancak zeytincilik teşkilatının kurulması ile mümkün olacaktır. İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerinde mevcut ziraat mühendislerinin zeytincilik teşkilatında görevlendirilmeleri kolaylık arzedecektir.

3-Ekonomik Tedbirler

a) Taban fiyat ve Devlet desteği . 1966/67 kampanyasında uygulanmak üzere ilk defa ülkemizde Zeytinyağı taban fiyat ilan edilmiş ve taban fiyatı ve Devlet desteği geçen 35 sene içinde bazen uygulamaya konulmuş, bazı yıllar uygulanmamıştır. Her zaman Devlet zeytin üreticisinin yanında olamamıştır. Taban fiyatlar günün koşullarına göre ilan edilmeli ve Devlet desteği kesintisiz devam etmelidir. Uygun fiyat politikası takibi suretiyle üretimin özendirilmesi gerekmektedir.

b) Prim Sistemi. 1998/99 kampanyasında uygulanmaya başlayan prim sistemi zeytin üreticisine destek /kayıt dışı satışları olmuştur. Devlet tarafından zeytin üreticisine ödenen prim kayıt altına almakta kazanılan vergi ödenen primi fazlasıyla karşılamaktadır. Zeytin üreticisinin bu bakımdan desteklenmesi gerekmektedir.

4-Politik Tedbirler

a) Köklü bir Tarım ve yağ politikası. Ülkemizde köklü bir Tarım ve Yağ politikası mevcut değildir. Yağ üretim potansiyelimizin iyi ve köklü bir Tarım politikası içinde ülkemizi yağ açığı vermeden yeterli duruma getireceği ifade edilmektedir. Ülkemizde politik tercihlerin işlemeyeceği köklü bir Tarım yağ politikası olması kaçınılmaz bulunmaktadır.

b) AB ilişkileri. İhracatımız tamamen dış piyasa oluşumuna ve özellikle AB'nin üretim ve talep durumuna bağlı bir hal almış ve dolayısıyla AB tarafından uygulanan politikalara bağımlı kılınmıştır. AB hem ihracatımız için en büyük pazar hem de diğer pazarlardaki en büyük rakibimiz durumundadır. Tunus'un AB ile ilişkilerinde kontenjan hakları ve Gümrük indirimleri avantajları bulunmakta ve bunların hiçbiri bize uygulanmamaktadır. AB ile ilişkilerin sıcak zemin bulunduğu bu dönemde bazı avantajlar sağlanmalıdır.

c) Zeytinliklerin amaç dışı kullanılması. Bilhassa Ege ve Marmara sahil şeridinde zeytin ağaçlarının sökülmesi yasak olmakla beraber, yüksek rant getirisi nedeniyle inşaat sektörüne açılmakta ve zeytinliklerimiz yazlık sitelere tahsis edilmektedir. Bu ağaçların korunması gerekmektedir.

5-İhracatta Tedbirler

a) Teşvikler ve Diğer Tedbirler. Ambalajlı Zeytinyağı ihracatında uygulanan teşvikler süreklilik taşımamakta, AB'nin uyguladığı teşviklerin çok altında kalmakta, rekabet gücü azalmaktadır. Diğer zeytinci ülkeler düzeyine uygun teşvikler getirilmelidir.

b) Tanıtım. Dış piyasada ve ithalatçı ülkelerde Türk Zeytinyağının varlığının tanıtılması gerekmektedir. Bilhassa AB dışında en büyük ithalatçı ülke olan ABD, Avustralya ve Japonya'da Türk Zeytinyağları ve markalarına yönelik bir imaj yaratılmalıdır. Bu konudaki çalışmalar arasına yeni pazar arayışlarının da ele alınması ve Devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

1993/94 kampanyasında zeytinyağı üretimi 48.000 ton olarak düşük elde edilmiş ve diğer kampanyalara göre ihracatta azalmıştır. Bu kampanyada en büyük alıcı olarak A.B.D. yer almış ve yıllar sonra A.B.D. piyasası Türk zeytinyağlarına açılmıştır. İhracatta Türk firmalarının markalarından ziyade A.B.D.'nde tanınmış İtalyan firmalarına ait markalarla ihracat yapılmış ve A.B.D. tüketicisi Anadolu'nun zeytinyağını kullandığından haberdar olamamıştır. 1993/94 kampanyasında ihracatımız tamamen kutulu olmuştur.

1994/95 kampanyasında 160.000 ton'luk üretimin 55.249 tonunu ihraç edilirken, naturel yemeklik oranının %9.4, riviera'nın %14.1 ve rafine'nin %76.5 olması üzerinde dikkatle durulması, ülkemizde üretilen zeytinyağının %90'nına yakınının ham zeytinyağı olduğunun, bu rakamlar işaretini vermektedir. 1996/97 kampanyasında Türkiye zeytinyağı işleme kapasitesine katılan 125 adet modern kontinu santrifüj sistemi yağhaneler kaliteli zeytinyağı elde edilmesine et-

kide bulunacaklar ve naturel yemeklik zeytinyağı üretiminde olumlu gelişmeler sağlayacaklardır. Bütün klasik sistemde çalışan yağhanelerin kendilerini yenilemeleri gerekmektedir.

TABLO VIII. Zeytinyağı İhracatında Belli Başlı 10 Ülke
1993/94 1.11.1993- 31.10.1994

ÜLKE ADI	MİKTAR (Kg)	ORAN (%)
A.B.D.	5.121.288	59.4
Rusya Federasyonu	1.661.774	19.3
Suriye Arap Cum.	884.674	10.3
Azerbeycan	205.634	2.4
Norveç	96.500	1.1
Polonya	58.824	0.7
İsveç	57.224	0.7
Almanya	54.975	0.6
Hollanda	38.220	0.4
Diğer Ülkeler	438.062	5.1
Toplam	8.617.175	100.0

KAYNAK : ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

Zeytinyağı rafinasyon ve ambalaj sanayindeki gelişmeleri dikkate alan hükümet, 22 sene önce varilli ve dökme zeytinyağı ihracatına son vermiş ve yalnız kutulu zeytinyağını serbest bırakmıştır. 1994/95 kampanyasında 22 sene önce sine tekrar dönülmüş, varilli ve dökme zeytinyağı ihracatı serbest bırakılmıştır. Yukarıdaki tabloda zeytinyağı ihracatımızın bu serbesti içinde %78.2'si varilli ve dökme yapılmış, ancak %20.1'i kutulu yapılabilmektedir. Varilli ve dökme zeytinyağı ihracatı sistemine 1995/96 kampanyasında da devam kararı verilmiştir.

TABLO IX. Türkiye Zeytinyağı İhracatı 1994/95 Kampanyası
01.11.1994-31.10.1995 İhracatta Zeytinyağı Türleri

Zeytinyağı Türleri	Kg	Oran %	\$	\$/Ton
Sızma	2.100.574	3.8	4.084.755	1.945
Naturel (Extra, extra)	1.894.879	3.4	3.767.014	1.988
Birinci Yemeklik	1.190.848	2.2	2.203.127	1.850
Riviera	7.785.157	14.1	16.725.139	2.148
Rafine	42.277.605	76.5	88.702.392	2.098
Toplam	55.249.063	100.0	115.482.427	2.090

İHRACATTA AMBALAJ ŞEKİLLERİ

	Kg	Oran %
Kutulu	12.034.144	21.8
Varilli	11.126.110	20.1
Dökme	32.088.809	58.1
TOPLAM	55.249.063	100.0

TABLO X. Zeytinyağı İhracatında Belli Başlı 10 Ülke 1994/95

ÜLKELER	İHRACAT Kg	%
İSPANYA	19.597.904	35.5
İTALYA	16.235.027	29.4
AMERİKA	14.020.805	25.4
SUUDİ ARABİSTAN	791.862	1.4
PORTEKİZ	647.362	1.2
RUSYA FEDERASYONU	643.528	1.2
LÜBNAN	581.023	1.0
DUBAİ	557.527	1.0
İRLANDA	429.640	0.8
KUVEYT	305.835	0.5
DİĞER ÜLKELER(42 ülke)	1.438.550	2.6
TOPLAM	55.249.550	10.0

KAYNAK: EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

1982/83 kampanyasından bu tarafa geçen 12 kampanyadır. İlk defa 55.250 ton'luk ihracatı realize eden ülkemiz, %70'ini Avrupa Birliği ülkelerine, %25'ini de A.B.D.'ne ihraç etmek üzere önemli başarı sağlamıştır. Yıllar sonra İspanya ve İtalya'ya zeytinyağı ihraç ederken, Uluslararası Zeytinyağı Konseyi'nin Dış ticarete uygulanan zeytinyağı standardı ile Avrupa Birliğinin yeni modern metodlar içeren zeytinyağı standartları ile karşılaşmış ve başarılı bir sınav vererek standartlara uygun üretilen zeytinyağları Avrupa Birliği gümrüklerinden içeri girmiştir. İtalyan Zeytin yağı sanayiinin pazarı olan A.B.D.'nde 14.000 ton zeytinyağı ihracatı ile yer alma başarısını gösteren ihracatçılarımızı takdirle karşılamak gerekmektedir. Bu kampanyada memnuniyet veren bir hususta Türkiye'nin zeytinyağı ihraca tında 52 ülkenin, bir tarafta Avrupa Birliği ülkeler ve A.B.D., diğer tarafta Fildişi sahilleri, Çin, Japonya, Taiwan, Güney Kore, Filipin gibi Afrika ve Uzakdoğu ülkelerinin ihracat listesinde yer almış olmalarıdır.

1995/96 kampanyasında 43.000 ton'luk düşük üretime karşılık 19.038,646 kg Zeytinyağı ihraç edilebilmiştir. 1994/95 kampanyasında elde edilen bol üründen bu kampanyaya devreder 55.000 ton zeytinyağı ihracatın realizasyonunda önemli katkıda bulunmuştur. 1995/96 kampanyası zeytin hastalık ve zararlılarının ağır enfeksiyonu sonucu kaliteli zeytinyağı üretimi olamamış ve yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere ihracatın 97.4'ü naturel yemeklik

geri kalan %92.6 rafinedir. Rafine, ham zeytinyağının yenebilirlik kazanması için ikinci bir işlemle rafinasyonu; sonucu elde edilmektedir.

TABLO XI. Türkiye Zeytinyağı İhracatı 1995/96 Kampanyası
01.11.1995 - 31.10.1996 İhracatta Zeytinyağı Türleri

Zeytinyağı Türleri	Kg	Oran %	\$	\$/ Ton
Sızma	484.712	2.6	1.741.469	3.590
Naturel (Extra, extra)	634.416	3.3	2.363.401	3.730
Birinci Yemeklik	292.466	1.5	1.136.299	3.880
Riviera	2.167.181	11.4	8.478.991	3.910
Rafine	15.459.871	81.2	58.094.989	3.760
Toplam	19.038.646	100.0	71.815.149	3.770

İHRACATIN AMBALAJ ŞEKİLLERİ

	Kg	Oran %
Kutulu	2.664.691	14.0
Varilli	5.148.395	27.0
Dökme	11.225.560	59.0
TOPLAM	19.038.646	100.0

1994/95 kampanyasında ham zeytinyağı hariç, tüm yemeklik zeytinyağı türlerinde varilli ve dökme olarak ihracata müsaade edilmesi sonucu, doğruca tüketiciye hitap eden markalı, kutulu zeytinyağı %14 ve geri kalan %86'sı varilli ve dökme olarak ihraç edilmiştir. AB Ülkeleri varilli ve dökme zeytinyağı almayı tercih etmekte ve kendi marka ve kutularıyla piyasaya çıkmakta ve biz kendi güzel zeytinyağımızla kendimize rakip olarak dış piyasada savaş vermekteyiz. Dökme zeytinyağı ihracat sistemine ay-nen 1996/97 kampanyasında da devam edilmektedir.

1994/95 kampanyasının 55.250 tonluk ihracatından sonra 1995/96 kampanyasında bu ihracatın %34,5 olan 19.039 ton zeytinyağı toplam 33 ülkeye ihraç edilmiştir. Bundan bir önceki kampanyada olduğu gibi A.B.D., İspanya ve İtalya ihracat listesi başında yer almışlardır. UZK ve AB yemeklik zeytinyağı standartlarının istediği modern analiz metodlarına göre laboratuvarlarını yenileyen ihracatçılar AB Ülkelerine ihracatta 1994/95 kampanyasının sıkıntılarını çekmemişlerdir. 1994/95 kampanyasında hızlı yükselen: zeytinyağı fiyatları ile bitkisel yağlar arasındaki fiyat makasının çok açılması, zeytinyağına bitkisel yağ karıştırılmasına neden olmuş ve modern aletler ve analiz metodları ile bu karışımlar önlenmeye çalışılmış ve ihracat yönünden bir sorun kalmamıştır.

TABLO XII. Zeytinyağı İhracatında Belli Başlı 10 Ülke
1995/96

ÜLKELER	İHRACAT Kg	%
AMERİKA	6.244.252	32.8
İSPANYA	5.756.135	30.0
İTALYA	5.531.440	29.1
TAYLAND	150.400	0.08
SENEGAL	136.480	0.07
FİLDİŞİ KIYISI	106.400	0.06
ARNAVUTLUK	76.500	0.04
TAIWAN	52.938	0.03
ALMANYA	44.606	0.02
SLOVENYA	40.917	0.02
Diğer Ülkeler (23 Ülke)	898.578	0.47
TOPLAM	19.038.646	100.0

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

TABLO XIII. Türkiye Zeytinyağı İhracatı 1996/97 Kampanyası
(1.11.1996 - 31.10.1997) İhracatta Zeytinyağı Türleri

Zeytinyağı Türleri	Kg	Oran %	\$	\$/Ton
Sızma	4.399.286	10.8	10.216.854	2.322
Naturel	2.045.395	5.1	3.942.394	1.927
Birinci Yemeklik	1.327.972	3.3	3.180.294	2.395
Riviera	6.233.030	15.3	15.111.691	2.424
Rafine	26.584.369	65.5	59.096.669	2.223
Toplam	40.590.052	100.0	91.547.902	2.255

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

1996/97 kampanyasında Zeytinyağı üretimindeki gelişme ve üretimin rekor bir seviyeye ulaşması ve 200.000 Ton'a tırmanışı karşısında 40.590.052 Ton Zeytinyağı ihracatı realize edilebilmiştir. Üretime paralel ihracatın daha yüksek rakamlara kavuş-masında Avrupa Birliğinin Zeytinyağında uyguladığı çok yönlü korumacılık sisteminin olumsuz etkileri olmuştur. 1996/97 kampanyasında diğer kampanyalara göre Naturel Yemeklik Zeytinyağı İhracatında gelişme olmuş ve %20 oranını bulmuştur: Bu da zeytin danelerinin işlenmesinde modern kontinü Zeytinyağı işletmelerinin artması ve büyük oranda Zeytinyağı üretiminde kontinü Zeytinyağı tesislerinin devreye girmesi zeytinyağı kalitesinde gelişme sağlamaktadır.

1994/95 kampanyasında dökme ve varilli Zeytinyağı ihracatı serbest bırakıldıktan sonra bu kampanyada da zeytinyağı ihracatımızın %80'ninden fazlası dökme varilli olmuş, zeytinyağı ithal eden ülkenin tüketicisi ülkemiz zeytinyağını yediğinin farkına varamamıştır. Kutulu ihracat desteklenmeli, teşvikler verilmeli ve dökme zeytinyağı ihracatı kısıtlanmalıdır.

İHRACATIN AMBALAJ ŞEKİLLERİ

	Kg	Oran%
Kutulu	6.507.699	16
Varilli	11.053.773	27
Dökme	23.028.580	57
Toplam	40.590.052	100.0

TABLO XIV. Zeytinyağı İhracatında Belli Başlı 10 Ülke
1996/97

ÜLKELER	Kg	%
İTALYA	14.661.369	33.120.756
ABD	10.633.077	25.372.637
İSPANYA	9.085.649	18.838.213
İSVİÇRE	867.746	2.247.528
ŞEYSEL ADALARI	304.000	601.857
KOLOMBİYA	258.400	682.766
SENEGAL	228.000	519.197
AVUSTRALYA	161.785	398.572
FİLDİŞİ SAHİLİ	152.000	307.515
GANNA	152.000	388.604
DİĞER ÜLKELER	4.086.026	9.070.257
TOPLAM	40.590.052	100.0

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

1996/97 kampanyasında 200.000 ton ile rekor bir zeytinyağı rekoltesi idrak edilirken bölgelerinde mevcut zeytinyağı üreticisi zorlamaya başlamış, fiyatlarda gerileme ihracat rakamları 40.590.052 kg olarak istenilen gelişmeyi gösterememiş ve üretim meydana gelmiştir. İç tüketimin 60-70.000 ton arasında yıllardır değişmeyen rakamları karşısında, artan üretimin ihracatla dengelenmesi gerekmektedir. Belli başlı Akdeniz'in zeytinci ülkeleri ürettikleri zeytinyağını evvela kendi ülkelerinde tüketmeyi programlaştırmakta ve üretim fazlası bir sorun yaratmamaktadır.

1996/97 kampanyasında zeytinyağı ihracatını yaptığımız ülkeler sıralamasında fazla bir değişiklik görünmemekte, İtalya, ABD ve İspanya listenin başında yer almaktadır. 1995/96 kampanyasından beri sıralamada herhangi bir değişiklik görülmemektedir.

Ülkemiz Zeytinlikleri büyük oranda dağda, bayırda ve meyilli sahalarda gayri muntazam aralık ve mesafelerde, ulaşım imkanları yetersiz bir durum arzettiği için bir sene bol mahsul verirken, ikinci sene az mahsul verebilmekte ve üretim zikzaklar çizerken ihracatta etkilenmektedir. Bu kampanyada üretim

miktarı kadar ihracatın realize edilmesi, bir önceki bol mahsul yılından devir stok ile mümkün olmuştur. Kutulu ve yemeklik naturel zeytinyağı ihracatında oranın %20'yi geçme eğilimi göstermesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

TABLO XV. Türkiye Zeytinyağı İhracatı 1997/98 Kampanyası
(1.11.1997 - 31.10.1998) İhracatta Zeytinyağı Türleri

Zeytinyağı Türleri	Kg	Oran %	\$	\$/Ton
Sızma	8.212.132	18.4	14.347.607	1.747
Naturel	3.927.958	8.8	6.611.971	1.683
Birinci Yemeklik	734.900	1.7	1.152.793	1.568
Riviera	15.121.263	34.0	23.768.842	1.572
Rafine	15.234.400	34.2	24.333.333	1.597
Lampant	1.280.000	2.9	1.683.690	1.315
Toplam	44.510.653	100.0	71.896.236	1.615

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

İHRACATIN AMBALAJ ŞEKİLLERİ

	Kg	Oran %	\$	\$/Ton
Kutulu	8.877.189	19.9	16.514.677	1.861
Varilli	11.217.134	25.2	18.514.665	1.650
Dökme	24.416.330	54.9	36.866.894	1.510
	44.510.653	100.0	71.896.236	1.615

1994/95 kampanyasında 2.090 \$/Ton, 1995/96 kampanyasında 3.772 \$/Ton, 1996/97 kampanyasında 2.260 \$/Ton olan fiyatların 1997/98 kampanyasında 1.615 \$/Ton düştüğü görülmektedir. Kutulu fiyatlarla varilli ve dökme zeytinyağı fiyatları arasında da farklılık bulunmaktadır. Kutulu fiyatlar KDV'nin ülkemizde kalmasında önemli bir faydalık sağlamaktadır. Ülkemiz zeytinyağlarını AB alıcıları daima ucuza kapatmaya çalışmaktadırlar.

1997/98 kampanyasında realize edilen 44.511 tonluk ihracatımızda ilk üç sırayı alan ülkeler değişmemiş ve ABD, İtalya, İspanya yerlerini almışlardır. ABD'de, İtalya ve İspanya'nın amansız rekabetine karşılık ülkemiz ihracatçısının ABD'de açtığı savaş olumlu sonuçlarını vermeye devam etmekte ve İspanya'nın önüne geçme başarısı göstermiş bulunmaktadır. Zeytinyağı ihraç edilen ülke sayısı 54'ü bulmuş ve bu miktar her kampanya artma eğilimindedir.

TABLO XVI. Zeytinyağı İhracatında Belli Başlı 10 Ülke
1997/98

ÜLKELER	İhracat Ton	Oran %
ABD	11.675.911	26.2
İTALYA	10.100.321	22.7
İSPANYA	9.260.660	20.8
RUSYA	1.148.193	2.6
ŞEYSEL ADALARI	1.039.200	2.3
İSRAİL	1.015.285	2.3
MALTA	1.000.000	2.2
TUNUS	930.080	2.1
KANADA	826.319	1.9
FİLDİŞİ SAHİLİ	577.600	1.3
GANNA	425.600	1.0
DİĞER ÜLKELER (44ülke)	6.511.831	14.6
TOPLAM	44.511.000	100.0

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

TABLO XVII. Türkiye Zeytinyağı İhracatı 1998/99 Kampanyası
(1.11.1998 - 31.10.1999) İhracatta Zeytinyağı Türleri

Zeytinyağı Türleri	Kg	Oran %	\$	\$/Ton
Sızma	18.223.250	19.65	32.161.044	1.765
Naturel	6.278.207	6.76	11.054.222	1.761
Birinci Yemeklik	9.063.596	9.77	11.264.370	1.243
Riviera	33.991.625	36.64	39.390.660	1.159
Rafine	25.216.575	27.18	53.891.181	2.137
Toplam	92.773.253	100.00	147.761.477	1.593

KAYNAK : EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

Uluslararası Zeytinyağı Konseyince tesbit edilen zeytinyağı kampanyası hasadın başladığı 1 Kasım tarihinde başlamakta ve bir yıl sonra 31 Ekim tarihinde tamamlanmaktadır. Ülkemizde bu kampanya tarihlerine uymaktadır. 1998/99 kampanyasının başlangıcı olan 1 Kasım 1998 tarihinden 10 Ağustos 1999 tarihine kadar geçen 9 aylık bir süre içinde Türkiye 92.853.253 kg çeşitli türde zeytinyağı ihraç ederek, zeytincilik tarihinde bir rekor kırmıştır. İfade edildiğine göre kampanyanın sonu 31 Ekim 1999 tarihine kadarki 3 aylık sürede 20.000 ton daha zeytinyağı ihraç edilecek ve ihraç miktarı 110.000.000 ton'a kavuşacaktır. 6 kampanyadır incelediğimiz ülkemiz zeytinyağı ihracatında rekor rakamlara imza atarken, zeytinyağı \$/Ton fiyatının düştüğünü görmekteyiz.

	İHRACATIN AMBALAJ ŞEKİLLERİ			
	KG	ORAN %	\$	\$/Ton
Kutulu	8.898.128	9.78	15.927.989	1.790
Varilli	12.688.064	13.56	20.657.754	1.628
Dökme	71.267.061	76.66	111.175.734	1.560
	92.853.253	100.00	147.761.477	1.593

TABLO XVIII. Zeytinyağı İhracatında Belli Başlı 10 Ülke
1998/99

ÜLKELER	İhracat Ton	Oran %
İTALYA	38.415.129	41.37
İSPANYA	26.622.903	28.67
ABD	11.239.588	12.11
PORTEKİZ	2.213.840	2.38
İSVİÇRE	2.097.37	2.26
RUSYA	1.567.542	1.69
KANADA	1.328.921	1.43
ŞEYSEL ADALARI	1.124.800	1.21
İSRAİL	1.029.825	1.11
FİLDİŞİ SAHİLLERİ	896.800	0.97
DİĞER ÜLKELER (40ülke)	6.316.868	6.80
TOPLAM	92.853.253	100.00

KAYNAK:EGE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

92.853.253 kg'lık rekor ihracatta da ambalaj şekillerinde bir değişiklik olmamış hatta dökme ve varilli ihracat gelişme göstermiş, kutulu %10'a düşmüş ve dökme ve varilli ihracat miktarı %90'a çıkmıştır. İhracatımızın rakamsal gelişmesi paralelinde dökme ve varilli ihracatındaki artış olumlu karşılanmamaktadır. Daha önce de kaydettiğimiz gibi dökme ve varilli Zeytinyağı ihracatındaki serbestiyi kaldırmak gerekmektedir.

1998/99 Zeytinyağı üretim kampanyasının 9 aylık dönemi ile ilgili ihracat rakamları ülkemiz için rekor bir görünüş içinde bulunmaktadır. Ocak/2000 yılı içinde yapılacak "Türkiye Ziraat Mühendisliği V.Teknik Kongresi"ne kadar kampanyanın 31 Ekim 1999 tarihi idrak edilecek ve kampanyaya ait değerlendirmeler eksiksiz yer alacaktır. Bu kampanyanın 9 aylık döneminde AB ülkelerinin Zeytinyağı ithalatı (İtalya, İspanya, Portekiz) 67.251.872 kg ile ihracatın %72.4'nü teşkil etmektedir. AB'nin bu yüksek ithalatı karşısında ABD'nin sıralamadaki yeri ve miktarı düşüş göstermiştir.

AB zeytinyağı ithalatını dökme ve varilli olarak yapmakta, kutulu zeytinyağı ithalatına gitmemektedir.